

Гвардыі радавога Максіма МАРОЗАВА рухнуць да спуску пад ваду.

— **ВА**ДА памылак не дае, — лічыць **старшы інструктар-вадалаз, гвардыі старшы прапаршчык Аляксандр АНЧУК**. — І не важна, якая глыбіня вадаёма: тры метры ці трыццаць. Да яе заўсёды трэба ставіцца паважліва, быць гатовым да любых нечаканасцяў.

Аляксандр Сяргеевіч служыць у войску ўжо пятнаццаць гадоў. І амаль палова з іх непарыўна звязана з гэтай мужнай прафесіяй. У выратавальнай камандзе гвардыі старшага прапаршчыка Анчука ўсе салдаты тэрміновай службы, якія былі спецыяльна адабраны і прайшлі прафесійны адбор. Кожны з іх праходзіў «вучобку» ў Пінску, дзе атрымаў допуск да самастойнага выканання задач. Самым вопытным вадалазам у падраздзяленні лічаць гвардыі радавога Яўгена Разанцава. На днях тэрмін яго службы падыходзіць да завяршэння. Але салдат настолькі «прыкпеў» да сваёй прафесіі, што расставача з любімай справай не збіраецца.

■ **Адмысловыя сустрэчы**

ЗАМЕСТ ЗБРОІ — СЛОВА

Вайна для шматлікіх беларускіх пісьменнікаў стала не проста матэрыялам для будучых кніг — яна стала іх лёсам. Для многіх найлепшай зброяй было слова, іншыя змагаліся на полі бою, пра што потым расказалі ў сваіх творах... А напярэдадні 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — і вучням мінскіх сярэдніх школ № 6, 81 і 128, гімназіі № 127 горада, якія сабраліся ў Цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Фрунзенскага раёна.

Слухаць апавед вэтэрана вайны, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі і студыі ваенных пісьменнікаў, палкоўніка ў адстаўцы Мікалая Іванова для падлеткаў стала вялікім задавальненнем. Ваенны лёс паста настолькі іх уразіў, што яшчэ захацелі з ім сустрэцца.

Да вайны Мікалай Іваноў жыў з бацькамі ў невялікай вёсачцы Беркіна, што пад Валкаламскам. Паспеў скончыць сямігодку. У армію прызвалі ў 1943-м — за дзесяць дзён да сямнаццацігоддзя. Спачатку адправілі ў школу стралкоў, якая знаходзілася ў пасёлку Свядрдоўка, што пад Масквой. Засвойваючы азы снайперскай падрыхтоўкі, юнак стаў лепшым стралком у школе, за што атрымаў званне яфрэйтара.

Неўзабаве трапіў на фронт — у адну з мотастралковых брыгад 12-га гвардзейскага танкавага Уманскага корпуса 2-й гвардзейскай танкавай арміі. Службу пачаў ва ўзводзе сувязі батальёна: на плячах насіў амаль 20-кілаграмовую радыёстанцыю Р-13. Так і прайшоў дарогамі вайны ад Віслы да самага Берліна.

— У 18 гадоў хацелася пісаць вершы, але не хапала патрэбных слоў. Не з’яўлялася і вольнай хвілінкі, калі можна было сабрацца з думкамі, — прызнаўся Мікалай Уладзіміравіч. — Пісаць пачаў пасля вайны:

*«Мы делали работу на войне —
Сверхтяжкую, не за награды.
Ведь день и ночь
Все годы наравне
И жизни, и смерти
Ходили рядом».*

У 1949 годзе Мікалай Іваноў скончыў Іванаўскае ваенна-палітычнае вучылішча. Затым вучыўся ў Ленінградскім вышэйшым ваенна-педаггічным інстытуце імя М.І. Калініна (да расфарміравання), у Ваенна-палітычнай акадэміі імя У.І. Леніна. Сярод шматлікіх баявых і працоўных узнагарод — Падзяка Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Нядаўна ў серыі «Бібліятэка пісьменнікаў Беларусі» выйшаў зборнік яго вершаў «Маю слова».

Пазнаёміліся навучэнцы і з вэтэранам Узброеных Сіл, членам Саюза пісьменнікаў Беларусі і студыі ваенных пісьменнікаў, пэстам, палкоўнікам у адстаўцы Леанідам Лукшам. Школьнікі ведаюць вэтэрана па яго пазытных зборніках «На кругі свая», «Дабрашчасны, хто веруе», «Люблю цябе, жыццё!», Леанід Васільевіч расказаў пра вайну, пра армейскую службу, якой прысвяціў больш чым 25 гадоў. Прачытаўшы некалькі сваіх вершаў, паказаў франтавыя лісты яго старэйшага брата — так званыя «трохкутнікі», якія той дасылаў дахаты.

Падобныя сустрэчы стануць добрай традыцыяй для Цэнтра мастацкай творчасці дзяцей і моладзі. Пацуць пра вайну, як кажуць, з першых вуснаў — зусім іншая справа. Пакуль жывыя вэтэраны, трэба выкарыстоўваць гэтую магчымасць. Ім яшчэ ёсць, што расказаць, ёсць, што ўспомніць.

Вераніка КАНЮТА

■ **Тонкасці прафесіі**

ПАД ВАДОЙ ЯК ДОМА

50-60 гадзін на год у воднай стыхіі — норма для вадалазаў

Вадалаз — прафесія смелых. Вадаёмы ў нашай краіне па марскіх мерках неглыбакаводныя. Але вадалазы, ступаючы на глеістае дно азёр ці рэк, рызыкуюць не менш, чым іх замежныя калегі, якія працуюць дзе-небудзь на каралавых рыфах.

кароткай гутарцы Яўген, рухнуўшы да спуску пад ваду. Каб быць у прафесійнай форме, вадалазам патрэбны пастаянныя трэніроўкі. Штогод яны праводзяць пад вадой па 50-60 гадзін. Гэта той мінімум, які неабходны для пацвярджэння кваліфікацыі.

Сваю вывучку вадалазы ўдасканальваюць не толькі на планавых зборах спецыялістаў інжынерных войскаў ці на спарборніцтвах рознага ўзроўню. Трэніроўка ваіскоўцы і падчас забеспячэння заняткаў танкавых і мотастралковых падраздзяленняў па «водных» тэмах. Напрыклад, пры кіраванні тэхнікі на плаву або пад вадой вадалазам адводзіцца асаблівае роля. Адказваючы за бяспеку практычнай трэніроўкі, менавіта яны ў складзе

эвакуацыйна-выратавальнай каманды павінны быць гатовы ў любы момант падчапіць тросам запушчаную машыну ці эвакуаваць з вады механіка-кіроўцу. Зрэшты, па словах старэйшага інструктара-вадалаза гвардыі старшага прапаршчыка Аляксандра Анчука, такіх выпадкаў практычна не бывае.

— Трэба рыхтавацца да чарговага збору вадалазаў і да спадборніцтваў інжынерных войскаў СНД, — працягвае Аляксандр Анчук. — На іх мы павышаем або пацвярджаем кваліфікацыю. Здаём, напрыклад, экзамен па веданні ўстройства і эксплуатацыі ўсяго вадалазнага рыштунку. Затым надыходзіць чарга практыкі, калі за вызначаны час неабходна знайсці кінутыя ў ваду прадметы. Гэта

толькі на словах проста, а на самой справе...

Дарэчы, штогод вадалазам 188-й гвардзейскай інжынернай брыгады даводзіцца па 6-8 разоў удзельнічаць у падводным размініраванні выбуховых прадметаў, якія не разарваліся. Летась, напрыклад, на дне ракі ў Аршанскім раёне побач з газавым праводам быў знойдзены 120-міліметровы снарад часоў Другой сусветнай вайны. Каб дастаць яго і абясшкодзіць, вадалазам давялося патраціць нямала часу. Спачатку абследавалі дно вадаёма вакол смертаноснай «знаходкі» на прадмет наяўнасці пад ёй пасткі або іншых боепрыпасаў. З пастаўленай задачай каманда падводных сапёраў справілася паспяхова. Хоць ва ўмовах моцнай замутненасці вады працаваць прыйшлося практычна навомацак.

Штогод вадалазам 188-й гвардзейскай інжынернай брыгады даводзіцца па 6-8 разоў удзельнічаць у падводным размініраванні выбуховых прадметаў, якія не разарваліся.

— Калі вадалаз ратуе людзей і тэхніку, то я ратую вадалаза, — не без гонару заявіў **гвардыі радавы Максім МАРОЗАУ**. — У нас у разліку для спуску пад ваду неабходна як мінімум тры чалавекі: той, хто працуе ў вадзе, той, хто падстрахоўвае і той, хто забяспечвае. Існуе мноства ўмоўных сігналаў, па якіх мы вызначаем, як адчувае сябе калега пад вадой, чым займаецца і гэтак далей. Атрымаўшы сігнал трывогі, той, хто падстрахоўвае, абавязаны экстрадна выцягнуць яго на паверхню. Але на шчасце, у маёй службе такіх выпадкаў яшчэ не было.

Спадзяёмся, што і не будзе! **Мікалай МАКАРЭВІЧ.**
Фота аўтара

■ **Мой радавод**

А памяць мне спакою не дае...

Калі я гартую кнігу «Памяць» Бераставіцкага раёна, то міжволі знаходжу знаёмыя і блізкія мне імёны. Антона Сямёнавіча Казейкі — у рубрыцы «Воіны-землякі, якія загінулі ці зніклі без вестак на франтах Вялікай Айчыннай вайны» і Міхаіла Іванавіча Дарошчыка — у рубрыцы «За ратныя подзвігі ўзнагароджаны». Сэрца ахінае хваляванне, і я, ўжо дарослая жанчына, адчуваю гонар і смутак адначасова: гэта два мае дзядулі, што змагаліся на франтах Вялікай Айчыннай.

Антон Казейка ваяваў на фронце. Дома ён пакінуў жонку з дзвюма дзецямі — чатырохгадовым Сяргеем і аднагадовым Валодзеям. Жонка, Серафіма Паўлаўна, адчувала, што нягоды ваеннай пары цяжарам лягуць на яе жаночыя плечы. І не памылілася... Яна памятала, як праводзіла мужа-карміцеля з дзіцём на руках, як бегла за цягніком далёка ад дому, каб апошні раз ўбачыцца з мужам, як чакала ад яго весткі. А потым было жыццё ў акупачці, цяжкая праца, каб толькі пракарміцца, і пастаяннае прадчуванне бяды...

Бяда прыйшла ў 1944 годзе, пасля вызвалення Беларусі. Антон Казейка змагаўся за вызваленне Польшчы і героіска загінуў пад горадам Гдыня, дзе і быў пахаваны ў магіле разам з аднапалчанамі.

Афіёрж камандаваў: «Першы, пайшоў!» Першы «таварыш» ухсапіўся і ўпаў, скошаны кулямётнай чаргой. «Другі, пайшоў!» Быў таксама забіты. «Трэці, пайшоў!» Няма ўжо і трэцяга... «Чацвёрты, пайшоў!» Чацвёртым быў сяржант Дарошчык.

Серафіма Паўлаўна (мая бабуля па бацьку) усё жыццё пражыла ў роднай вёсцы Даўбянкі Бераставіцкага раёна. Адна выхоўвала дваіх сыноў, працавала ў калгасе, даглядала сваю гаспадарку. Добра, што сястра Вольга ўсё жыццё была разам і заўсёды дапамагала. Гадавала, вучыла жыццёвай мудрасці яна і нас, сваіх унукаў. Але боль страты, званне салдацкай удавы — гэта было назаўсёды. На магіле мужа яна, простая сялянская жанчына, так і не пабывала, хаця вельмі хацела...

Даўно няма ўжо на свеце ні Серафімы Паўлаўны, ні яе вечнай спадарожніцы — сястры Вольгі. Няма ўжо і яе старэйшага сына Сяргея, якога забрала цяжкая хвароба. Сыну Уладзіміру, майму бацьку, 71 год. Жыве ў роднай вёсцы Даўбянкі, аддаўшы ўсё працоўнае жыццё калгаснай вадзіцельскай справе.

І сёння, калі я заходжу ў бацькоўскую хату, то са сцяны глядзяць на мяне партрэты нязменных гаспадароў — Антона Сямёнавіча і Серафімы Паўлаўны Казейкаў. У іх ужо даўным-даўно адзіны абавязак — абараняць свой дом і родныя ад злых, засцерагаць ад жыццёвых памылак і нягод людзей, указваць правільны шлях сваім дзецям, унукам, праўнукам.

Дзедка (па маці) Міхаіла Дарошчэка я вельмі добра памятаю, таму што маё дзяцінства прайшло на яго вачах. Ён пражыў доўгае жыццё, хоць быў паранены ў вайну і

меў інваліднасць. Дзядуля валодаў выдатным пачуццём гумару, быў сапраўдным мастаком слова, чалавекам разумным і інтэлігентным, добрым гаспадаром. Асабліва любіў успамінаць ён ваенныя гады, якімі вельмі ганарыўся. Сяржант Міхаіл Дарошчык удзельнічаў у баях за Варшаву, Познань, Берлін. Сярод мноства ўзнагарод — медалі «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна».

Я добра памятаю яго ўспаміны аб цяжкіх гадах ваеннага жыцця, аб тым, як дзядуля бацьку самога маршала Жукава, як удзельнічаў у вызваленчых баях. Асабліва ўздалася ў памяць гісторыя аб тым, як сяржанту Дарошчыку цудам пашанцавала застацца жывым...

Было іх чацвёра салдат-сувязістаў, «таварышаў», як заўсёды называў іх дзядуля. На адной з вуліц Варшавы патрэбна было ўзняць сувязь пад прыцэльным агнём нямецкага кулямётчыка. Афіцэр камандаваў: «Першы, пайшоў!» Першы «таварыш» ухсапіўся і ўпаў, скошаны кулямётнай чаргой. «Другі, пайшоў!» І быў таксама забіты. «Трэці, пайшоў!» Няма ўжо і трэцяга... «Чацвёрты, пайшоў!» Чацвёртым быў сяржант Дарошчык. Развітаўшыся з жыццём, ён ухсапіўся і пабег цераз вуліцу, узаўважыў сувязь. На вялікае шчасце дзедка, кулямётны агонь спыніўся, і яму удалося выканаць заданне камандзіраў і наладзіць сувязь, а самае галоўнае — застацца жывым.

Пасля вайны было... жыццё. Цяжкае жыццё пасляваеннага ўзнаўлення. Працоўнае жыццё калгаса імя Горкага Бераставіцкага раёна. Сямейнае жыццё, дзе была жонка Ганна Дзімітрыўна і двое дзяцей — Вольга і Аляксей. Дзед Міхась і баба Аня (мы менавіта так прывыклі і называць) заўсёды былі працавітымі і чуйнымі людзьмі, вучылі дзяцей і ўнукаў цаніць хлеб і выхавалі іх дастойнымі людзьмі. Дзед Міхась, нягледзячы на сваю бязую ад сізіных галаву, нават на пажаваным узросце меў садаўскую выпраўку. Ён умеў і вельмі любіў расказаць пра мінулае нам, унукам і праўнукам, шматлікім слухачам, таму што яго запрашалі на сустрэчы вельмі часта. А любімай парой года і самымі дарагім святкам былі для яго Вясяна і Дзень Перамогі.

Наша баба Аня заўсёды была яго гарманічным дапаўненнем. Калі дзед памёр, яна доўга не магла з гэтым змірыцца. Але ўсё ж яна не страціла прагі да жыцця і аптымізму. Яна была надзвычай добрым, душэўным, мудрым чалавекам, мела пачуццё годнасці. Здаецца, яна любіла ўсіх і ўсім хацела дапамагчы. Пасля сустрэчы і размовы з бабай Аняй становілася так лёгка, што ўсе праблемы некуды самі сабой зніклі.

Час няўмольны. Законы жыцця не пераінчашы. Няма ўжо на свеце ні дзедка Міхась, ні бабы Ані. Але стаіць іх утульны вясковы дом, у якім жывуць ужо іншыя людзі. Стаіць наводзіць сямейнае жыццё, пасаджанага некалі руліўнымі гаспадарамі. Стаіць дом, расце сад, а ў душы жыве памяць... Памяць пра цудоўных людзей, якія вытрымалі выпрабаванне вайной, не страцілі ні чалавечнасці, ні годнасці, ні душэўнага характава, здабылі зямную чалавечую мудрасць і заслужылі незямную памяць.

Святлана КУРЬЛА.

Бераставіцкі раён

ВАЕНГАНДАЛЬ СУЧАСНАГА ПАКАЛЕННЯ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

— **А што тычыцца пашыву форменнай вопраткі, ці з такой жа паспяховасцю цывільны чалавек можа займаць у сваім гардэробе, напрыклад, вайсковую форму?**

— Тэарэтычна пашыць яе ён зможа, а вось насіць — не: забаронена заканадаўствам. Невыпадкова пашыў форменнай вопраткі для ваеннаслужачых і прадстаўнікоў іншых сілавых структур ажыццяўляецца толькі па прад’яўленні службовага пасведчання. Аднак ніхто не забараняе грамадзянскім асобам пашыць у нашым атэлье форму ляснічага, паляўнічага або рыбалова. Зараз мы засвойваем шыццё новых відаў адзення для рэалізацыі ў магазінах свайго гандлю. Калі прадукцыя якасная і надаргага, то яна будзе запатрабавана.

— **Аднак гэта хутчэй выключэнне, чым правіла. Усё ж такі Дом вайсковага адзення, які ўваходзіць у прадрывства, спецыялізуецца на індывідуальным пашыве вопраткі для ваеннаслужачых і прадстаўнікоў іншых сілавых структур...**

— Сапраўды. У ДOME вайсковага адзення працуе 44 чалавекі, якія ажыццяўляюць толькі індывідуальны пашыў для афіцэрскага складу, для прапаршчыкаў, ваеннаслужачых жанчын — для той катэгорыі людзей, для каго вопратка не шыецца масава на прадпрыемствах рэспублікі. Аднак мы не адны на рынку Беларусі. У Мінску, акрамя нас, існуе яшчэ некалькі арганізацый, якія ажыццяўляюць пашыў форменнага адзення. І нам даводзіцца выйграваць заказы на агульных падставах на конкурснай аснове. Вайсковыя часці аб’яўляюць конкурс і мы, як і іншыя падрадчыкі, удзельнічаем у электронных таргах, прапаноўваючы свае паслугі, якасць, кошт, за які можам гэтыя паслугі аказаць. Вядома, ўлічваючы тое, што наша прадпрыемства амаль стагоддзе займаецца пашывам адзення і тут працуюць сапраўдныя майстры сваёй справы, мы часта выйграем конкурсы. Калі — якасцю, а калі — і прымальнай цаной. Дзейнічае і сістэма зніжкаў, якія

бы краіны. Акрамя таго, у нас дзейнічаюць яшчэ 8 афіцэрскіх сталовых. Калі салдацкія сталовыя забяспечваюць салдат харчаваннем на працягу цэлага дня, то ў афіцэрскіх сталовых прадугледжаны толькі абед.

— **Закранаючы пытанне ваеннага гандлю, што асаблівае прадаецца ў вашай фірмовай краме «Зорачка» («Звёздочка»)?**

— У «Зорачцы» можна набыць тавары ваеннага асартыменту — тое, чаго нельга купіць у звычайнай прамысловай краме ці краме з адзеннем. Эмблемы, зорачкі, шаўроны, пагоны, берцы, фуражкі, дарожныя сумкі, сумку прызыўніка... Тут прадаюцца нават кнігі на вайсковую тэматыку. Адным словам, гэта спецыялізаваная крама, якая забяспечвае паўсядзённыя патрэбы ваеннаслужачых. Аналагічныя крамы размешчаны ў некаторых вайсковых часцях. Толькі, вядома, не такога ўзроўню. Кожная вайсковая часць усё ж такі мае сваю спецыфіку і асаблівасць. Улічваючы гэта, мы імкнёмся даставіць ім адпаведны тавар. Гэта дазваляе войскаўцам не ездзіць у Мінск для таго, каб, напрыклад, купіць эмблемы ці пагоны.

— **Няўжо толькі на грамадскае харчаванне і гандаль робіцца стаўка?**

— Кошт салдацкага пайка фіксаваны, таму асабліва на гэтым не заробіш. Гандаль на закрытых тэрыторыях сацыяльна значымымі таварамі таксама вялікага прыбытку не прыносіць. Таму для таго, каб пашыраць сваю дзейнасць і развівацца далей, мы пачалі шукаць новыя шляхі. Пакуль не магу пахваліцца, што дасягнулі вялікіх вышын у гэтых кірунках. Мы толькі стаім ля вытокаў іх развіцця. Адным з такіх шляхоў вызначалі для сябе транспартныя паслугі. Гэта тычыцца перавозкі грузаў па тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Паслугамі велікагрузных машын могуць скарыстацца як дзяржаўныя арганізацыі і індывідуальныя прадпрыемствы, так і фізічныя асобы. Як і ўсё новае, даецца гэта няпроста.

— **Тым не менш ваша новая паслуга, шынамантаж, набірае абароты папулярнасці...**

— Есць у нас такое структур-

прадстаўляюцца ўсім сілавым і несілавым структурам пры ўмове працягнення сваіх дакументаў на таргі. Тым не менш Дом вайсковага адзення забяспечвае толькі 2-3% таваразвароту прадпрыемства.

— **А які кірунак дзейнасці з’яўляецца больш прыбытковым?**

— Так традыцыя складалася, што ў аснове — ваенны гандаль і грамадскае харчаванне. Яны і складаюць амаль увесь таваразварот — 47% і 50% адпаведна. Гандаль прадстаўляюць крамы і буфеты, якія знаходзяцца як на адкрытых, так і на закрытых тэрыторыях войскаў часцей. Аснову грамадскага харчавання складаюць салдацкія сталовыя, якіх 28 па ўсёй рэспубліцы ў шматлікіх гарнізонах. У іх арганізавана харчаванне каля 25% салдат ад усёй колькасці вайскоўцаў тэрміновай служ-

нае падраздзяленне, як аўтарсэрвісны цэнтр «ВаенАўтасэрвіс». Неўзабаве вернем яму, як гэта было раней, юрыдычную і фінансавую самастойнасць. Сёння ён працуе, але пакуль паслугі ажыццяўляюцца шынамантажныя і шынарамонтныя, захаванне шин і колаў, продаж шин і дыскаў. Цэны ў нас крыху ніжэйшыя, чым у сярэднім па Мінску. Дзейнічаюць тры віды пастаянных зніжкаў. Адны тычацца вайскоўцаў усіх сілавых структур, у тым ліку ваеннаслужачых запасаў. Другія розныя, што ён набывае шыны ў Расіі, атрымлівае зніжку ў 20% на іх сезонную змену. Трэція за-крамяюць тых, хто карыстаецца нашай паслугай па захававанні шин: па завяршэнні тэрміну захававання прадстаўляюцца зніжка, роўная 10%, на сезонную змену шин. Акрамя таго,

будзе забяспечаны «Армейскім несапраўдным». Ці не «сплагіцілі» нашы суседзі сумку прызыўніка, якую летась стаў выпускаць Дом вайсковага адзення?

— Не думаю, што гэта былі плагіят. Хутчэй, іх зацікавіла сама ідэя. Праўда, па ўсёй ве-шыні і дыскаў. Цэны ў нас крыху ніжэйшыя, чым у сярэднім па Мінску. Дзейнічаюць тры віды пастаянных зніжкаў. Адны тычацца вайскоўцаў усіх сілавых структур, у тым ліку ваеннаслужачых запасаў. Другія розныя, што ён набывае шыны ў Расіі, атрымлівае зніжку ў 20% на іх сезонную змену. Трэція за-крамяюць тых, хто карыстаецца нашай паслугай па захававанні шин: па завяршэнні тэрміну захававання прадстаўляюцца зніжка, роўная 10%, на сезонную змену шин. Акрамя таго,

— **Міхаіл Фёдаравіч, прад-прыемства пакуль трывала стаіць на нагах. Аднак, каб захаваць упэўненасць у заўтрашнім дні, статычны стан можа быць небяспечным. Якія далейшыя перспектывы?**

— Перспектывы можа быць шмат, але ўсё залежыць ад фінансавых сродкаў. Пакуль я стаўлю перад сабой задачу засвоіць і развіць тым кірункі, пра якія мы сёння заявілі. А над чым нам працаваць далей, пажажа жаміць.

Вераніка КАНЮТА.